

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ การปรับตัวของครอบครัวในชุมชนชนบทในสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ชื่อผู้เขียน นางสาววรรณิ ดวงดีวีรัตน์

ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาเอกระบบ

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

อาจารย์ ดร.อุษา ดวงสา	ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ยงยุทธ เปลี่ยนแดง	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.พศิน แดงจวง	กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ประการแรก เพื่อชี้ชัดสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ประการที่สอง เพื่อศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงในสังคมต่อชุมชนชนบทและครอบครัว ประการที่สาม เพื่อศึกษาการปรับตัวของชุมชนและครอบครัวในชุมชนชนบทต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสารและใช้ชีวิตอยู่ร่วมในชุมชนบ้านปางลาว ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เป็นเวลาประมาณ 5 เดือน วิธีการเก็บข้อมูลใช้การสนทนาลึกซึ้ง การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง รวมทั้งการสังเกตโดยตรงและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ข้อมูลได้รับการตรวจสอบความถูกต้องและวิเคราะห์แล้วนำเสนอแบบบรรยายและอธิบาย ผลการวิจัยสรุปผลดังนี้

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในสภาพสังคมปัจจุบันมีส่วนทำให้ ชุมชนและครอบครัวได้รับผลกระทบในแทบทุกด้าน โดยในด้านการผลิตและอาชีพ พบว่าทำให้ชุมชน และครอบครัวมีความหลากหลายในการประกอบอาชีพมากขึ้น อาชีพในภาคเกษตรถูกลดความสำคัญ ไปบ้าง เนื่องจากชาวชุมชนและครอบครัวมีทางเลือกในการประกอบอาชีพอื่นเพิ่มมากขึ้น เช่น การไปทำงานต่างประเทศ การไปรับจ้างทั่วไปทั้งในและนอกชุมชน การแลกเปลี่ยนที่เคยมีต่อกัน เปลี่ยนแปลงไป เนื่องมาจากผลผลิตจากการประกอบอาชีพในภาคเกษตรมีจำนวนลดลง และเงิน ตราเข้ามามีบทบาทในการแลกเปลี่ยนมากขึ้น นอกจากนี้ผู้หญิงมีโอกาไปทำงานนอกบ้านเพิ่มขึ้น ชุมชนและครอบครัวเองก็มีรายได้และการใช้จ่ายที่มากขึ้นด้วย

เมื่อชุมชนและครอบครัวมีภาระที่ต้องดิ้นรนประกอบอาชีพหาเลี้ยงปากท้องมากขึ้น วิถีชีวิต ของชุมชนและครอบครัวมีความแปลกแยกไปจากเดิม ความสัมพันธ์ระหว่างกันมีความห่างเหิน ไป บ้าง เช่น ความสัมพันธ์แบบเครือญาติมีลดลง ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวโดยเฉพาะบาง ครอบครัวที่พ่อบ้านไปขายแรงงานต่างประเทศ ที่ความสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกในครอบครัว ได้รับผลกระทบ เนื่องจากอิทธิพลและการได้รับสื่อหรือสิ่งช่วยจากสังคมภายนอก โดยลูก ๆ ใน ครอบครัวมีความขัดแย้ง เกิดช่องว่างระหว่างวัยและช่องว่างทางความคิดกับพ่อแม่บ้าง พ่อแม่จึง มีการปรับท่าทีในการดูแลและการสั่งสอนลูกมากขึ้น และพ่อแม่เองมีการปรับทุกข์กับเพื่อนบ้าน รวมทั้งการวางแผนในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินแล้ว ลูกไม่เชื่อฟัง ผลจากการที่พ่อบ้านบางครอบครัวไปทำงาน หารายได้ โดยเฉพาะในรายที่ไปทำงานต่างประเทศซึ่งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาเกิด ปัญหาขึ้นบ้าง รายที่สามารถปรับความเข้าใจกันได้ก็ช่วยให้ครอบครัวยังคงดำรงอยู่ต่อไป รายที่ไม่ สามารถแก้ปัญหาได้ ได้มีการหย่าร้างเกิดขึ้น ส่วนบางครอบครัวที่ลูกมีส่วนในการช่วยทำงานนอก ชุมชน เพื่อหารายได้ช่วยพ่อแม่ โดยได้รับผลจากกรณีดังกล่าวคือ ได้รับเชื่อเอดส์กลับมา ทำให้ ครอบครัวสูญเสียรายได้บางส่วนในการดูแลรักษาและเสียสุขภาพจิต จากการไม่ยอมรับของชุมชน และความวิตกกังวลในเรื่องดังกล่าว

ประเพณี ค่านิยมและความเชื่อบางอย่างของชุมชนและครอบครัว เช่น การบวช การมีคู่ ครอบ การรักษาพยาบาล การบริโภค บทบาทงานระหว่างเพศ ความเชื่อต่าง ๆ ในเรื่องที่

กล่าวมาได้รับผลกระทบไปบ้าง เนื่องจากการที่ชุมชนและครอบครัวให้ความสนใจกับเรื่องของการทำงานเลี้ยงชีพ การประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงปากท้องทำให้ไม่มีเวลาที่จะใส่ใจกับวิถีปฏิบัติและรูปแบบการดำเนินชีวิตบางอย่างดังเช่นในอดีต

สำหรับการบวชนั้นภาระด้านการทำงาน และการเรียนทำให้มีการชลอการบวชของลูกหลาน และเยาวชนในครอบครัวต่าง ๆ ออกไปจนกว่าจะมีความพร้อม การที่ลูกมีโอกาสนในการไปทำงาน นอกบ้านหรือไปศึกษาเล่าเรียน ซึ่งทำให้ลูกมีการคบหาเพื่อนต่างเพศกันเองมากขึ้น จึงตัดสินใจเลือกคู่ครองเองมากขึ้น ซึ่งพ่อแม่ส่วนมากก็เห็นด้วยตามจำเป็นในการดิ้นรนทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ในภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันที่รายจ่ายและการค่าครองชีพสูงขึ้น ผู้หญิงหรือแม่บ้านจึงต้องออกมาทำงานช่วยหารายได้เข้าครอบครัวมากขึ้นทำให้เกิดช่องว่าง และความห่างเหินของสมาชิกในครอบครัวเกิดขึ้น นอกจากนี้ในเรื่องการบริโภคได้มีค่าใช้จ่ายด้านนี้มากขึ้น โดยชุมชนและครอบครัวต่าง ๆ ซื้อหาสิ่งของอุปโภคบริโภคจากร้านค้ามาใช้มากขึ้น การให้ความสนใจกับเรื่องการประกอบอาชีพหาเลี้ยงปากท้องทำให้ไม่มีเวลาหาอาหาร และอาหารจากแหล่งธรรมชาติ ได้ลำบากกว่าในอดีต ส่วนความใส่ใจในเรื่องค่านิยมความเชื่อในการรับประทานอาหารต้องห้ามบางอย่าง และการเข้มงวดกับอาหารการกินของหญิงหลังคลอดที่เคยมีในอดีต หรือการรักษาพยาบาลด้วยยาสมุนไพรและวิธีรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้าน ซึ่งได้ถูกลดบทบาทและความสำคัญไปบ้าง เนื่องจากการไม่มีเวลา การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ดีมากขึ้นจึงนิยมไปรับการรักษาพยาบาลจากสถานพยาบาลของรัฐมากกว่า

Thesis Title Rural Family Adaptation in Changing Society

Author Miss. Wannee Duangdeethaweerat

M.Ed. Nonformal Education

Examining Committee

Dr. Usa Duongsaa	Chairperson
Assist. Prof. Yongyuth Plianpadung	Member
Assoc. Prof. Dr. Pasina Tangchuang	Member

Abstract

This study had three objectives. The first was to identify economic, social and cultural changes. The second objective was to study the impacts of these changes on rural communities and families. The third and last objective was to study how the community and families in rural communities adapted in response to these changes.

The researcher collected data for this study through both documentary analysis and a five-month fieldwork in the community of Ban Pang Lao village, Tambon Mae Kow Tom, Muang District, Chiangrai province. Data collection included informal conversation, structured and semi-structured interviews, direct and participant observation. The data were validated, analyzed, and presented in a descriptive and explanatory manner. Research findings are as follows.

Current economic, social and cultural changes had considerable impacts on almost every aspect of the communities and families. With regards to production and occupation, the community and families witnessed an increasing variety of occupations. Agriculture became less important as there were more occupational options. The barter system gave way to the monetary system as there were fewer products to exchange and money assumed a greater role. More women were engaged in working outside the home. Overall the community and families had increased incomes, and increasing expenses.

As the community and families struggled to increase their income to meet the increased expenses, their way of life inevitably changed. Relationships became distant, including relationships among kins as well as relationships in the immediate families. Particularly in families where the male heads of households went abroad to work, family relationships became severely strained. Aggravated by increasing influences of materials and stimuli from the outside world, the growing children in the family developed increased conflicts of ideas with their parents. This called for parents to adjust their way of childrearing and to devise coping strategies which ranged from consulting with neighbours to simply turning a blind eye to the youngsters' disobedience. In addition, marital relationships were also severely affected when husbands went abroad to work; in cases where problems could not be effectively solved, the marriages often ended in divorce. In a number of families, grown children who had

gone to work in town to supplement the family's income had been infected with HIV and came back ill. This not only caused the families to lose their income and savings in order to provide medicine and treatment for the infected, but also subjected the family members to poor mental health and worry in response to non-acceptance among some members of the community.

A number of community and family traditions, values and beliefs were affected by economic, social and cultural changes, such as those regarding ordination, marriage, treatment of illnesses, consumption, and division of labour. As the community and families paid more attention to earning income, they had less time and attention to pay to traditional practices and lifestyles.

Engagement in studies or occupation caused inevitable postponement of ordination of male children in many families. Increased opportunities to study and work outside the community enabled youngsters to meet more members of the opposite sex more frequently, thus increasing their role in selecting their own marriage partners and winning their parents' approval of the practice. Necessitated by the need to earn more income in the age of increased expenditure and a higher cost of living, housewives and other women had to work outside the home more than in the past, creating a relationship gap in the family unit.

Consumption-wise, the community and the family bought more food and consumer items. As people were busy working away from home and

the land, there was less time to grow their own food; besides, it was increasingly more difficult to gather food from natural sources. Thanks to having less time and more knowledge and information, less attention was paid to traditional beliefs and practices such as special postpartum diet for nursing mothers, or folk treatment of illnesses with traditional and herbal medicine. More people went to state health facilities to receive healthcare services they needed.